

BANKA SLOVENIJE

Prikazi in analize IX/2 (april 2001), Ljubljana

OBVEZNE REZERVE V SLOVENIJI IN PRIBLIŽEVANJE EMU

Jože Bradeško*
Alenka Plut*

Povzetek

Banka Slovenije bo v okviru približevanja EMU prilagodila instrumentarij, znotraj njega tudi obvezne rezerve, ureditvi, ki jo predpisuje ECB. Veljavna ureditev obveznih rezerv v Sloveniji je bila vpeljana že leta 1992 in je do danes doživela razmeroma malo sprememb. Zaradi nekaterih slabosti in spremenjenih okoliščin je smiselno vsaj nekatere korake v prilagoditvi ECB izvesti čimprej, ne glede na tempo vključevanja v EMU.

V prispevku je najprej podan povzetek možnih namenov instrumenta obveznih rezerv in teoretičnih priporočil za implementacijo, čemur sledi opis veljavne implementacije v Evrosistemu in v Sloveniji s poudarkom na razlikah med obema sistemoma. V analitičnem delu je prikazan kvantitativni opis razmer, v katerih so obvezne rezerve implementirane v Sloveniji, z navezavo na plačilni promet, obrestne mere, seignorage itd. Na koncu je dodan opis ureditve in prilagajanja v nekaterih drugih državah.

Ključne besede: obvezne rezerve, denarna politika, instrumenti, Slovenija, ECB, Evrosistem.

Abstract

Within the transition to EMU the Bank of Slovenia will adjust reserve requirements, as well as other monetary policy instruments, to the implementation of the ECB. The existing regulation of reserve requirements in Slovenia was implemented in 1992 and since then it has been only slightly changed. Due to drawbacks of design and changes in the framework of monetary policy it would make sense to implement some changes in the near future, regardless of how soon Slovenia will actually join the EMU.

The paper presents the various purposes of reserve requirements regulation and recommendations for their implementation. It is followed by an outline of the existing regulation in the Eurosystem and in Slovenia, focusing on the differences between them. The analytical part presents the background of the existing implementation in Slovenia, namely its relation to the payment system, interest rates, seignorage, etc. A description of implementation and transition to the ECB design for some other countries are added.

Keywords: minimum reserves, payment system, interest rates, monetary policy.

* Jože Bradeško je namestnik direktorice v oddelku Centralnobančnih operacij v Banki Slovenije. Tel.: 471-94-30, E-mail: joze.bradesko@bsi.si.

* Alenka Plut je zaposlena v oddelku Centralnobančnih operacij v Banki Slovenije. Tel.: 471-94-26, E-mail: alenka.plut@bsi.si.

1. NAMENI UVEDBE IN TEORETIČNA PRIPOROČILA

Namenov uvedbe obveznih rezerv je veliko, s časom so se spreminjali in dopolnjevali. Različni viri največkrat navajajo naslednje namene:

- S spreminjanjem stopenj obveznih rezerv se spreminja ponudba primarnega denarja. V tem kontekstu gre za instrument denarne politike.
- Obvezne rezerve stabilizirajo denarni trg. Njihova uvedba poveča in stabilizira povpraševanje po primarnem denarju, stabilizira (in zmanjša) denarni multiplikator in s tem povečuje natančnost
- vodenja denarne politike. Dodatno, če se uporablja režima povprečenja pri izpolnjevanju, stabilizirajo povpraševanje po primarnem denarju ter s tem tudi obrestne mere denarnega trga.
- V kontekstu strukturnega položaja denarnega trga uvedba obveznih rezerv centralni banki razširi manevrski prostor, tako da zmanjša presežek centralne banke, ga spremeni v primanjkljaj oziroma primanjkljaj poveča. Ta prostor centralni banki omogoči vodenje aktivne posojilne politike. Drug, v novejši literaturi pogosto navajan način uporabe tega prostora je sterilizacija učinkov kapitalskih pritokov.
- Obvezne rezerve zagotavljajo likvidnost in solventnost banke. Ker so rezerve »obvezne« (banka jih ne sme porabiti za druge namene), je funkcija zagotavljanja likvidnosti omejena na primere prenehanja delovanja banke, v času rednega delovanja pa le znotraj manevrskega prostora, ki ga zagotavlja povprečenje.
- Obvezne rezerve povečujejo razpoložljiva sredstva za poravnavo plačil. Banke praviloma izpolnjujejo obvezne rezerve s sredstvi na vpoglednih računih pri centralni banki. Tak denar je idealno ultimativno plačilno sredstvo (tako razpoložljiv, brez kreditnega tveganja).
- Z obrestovanjem sredstev, s katerimi banke izpolnjujejo obvezne rezerve, po obrestni meri, ki je nižja od tržne, centralna banka ustvarja »seignorage«, s katerim financira svoje delovanje, ga prenaša državi ali ga uporabi za druge potrebe, npr. v Sloveniji za pokrivanje stroškov sterilizacije kapitalskih pritokov.
- Z uporabo diferenciranih stopenj glede na vrsto vlog oz. obveznosti lahko centralna banka posredno vpliva na relativno privlačnost posameznih instrumentov. V primeru Slovenije se je z uporabo nižjih stopenj za dolgoročne vloge vplivalo na razmerje med dolgoročnimi in kratkoročnimi obrestnimi merami za bančne vloge, torej so delovale kot instrument obrestne politike. Kot drugi primer lahko navedemo nekatere razvite evropske države in tudi ECB, ki so z izvzetjem poslov začasnega nakupa vrednostnih papirjev načrtno spodbujale razvoj tovrstnih poslov (politika razvoja finančnega trga).

Tehnično je instrument obveznih rezerv opredeljen z opisom osnove za izračun, stopenj za izračun obveznosti (stopnje obveznih rezerv) in načinom izpolnjevanja obveznih rezerv. Osnova obveznih rezerv opredeljuje tudi nabor institucij, na katere se obveznost nanaša. Obvezniki so praviloma institucije, ki izdajajo vsaj en finančni instrument iz nabora osnove. Pri tem so seveda dopustne tudi izjeme, ki so v praksi kar pogoste. Dodatno je pomembna tudi tehnična izvedba instrumenta, kot je poročanje, kontrola izvajanja, sankcije v primeru neizvajanja itd.

Teoretična priporočila glede oblikovanja instrumenta obveznih rezerv centralnim bankam dopuščajo razmeroma veliko manevrskega prostora, zlasti ker so si nekatera priporočila nasprotujoča. Najbolj natančen je v svojih priporočilih in strokovnih publikacijah IMF. Seveda se tudi njihova priporočila spreminjajo, v skladu s trendi liberalizacije pa naj bi se vloga obveznih rezerv zmanjševala, oziroma se instrument ukinja.

- Prva stvar, na katero opozarjajo priporočila je nujnost jasno opredeljenega namena uvedbe obveznih rezerv. Nejasen namen uvedbe ali množica potencialno nasprotujočih si namenov povečujejo tveganje nekonsistentnosti instrumenta, neučinkovitosti izvedbe, izigravanja itd.
- Drugo splošno priporočilo se navezuje na izvedbo instrumenta, in sicer da naj bo izvedba instrumenta čim bolj enostavna. Enostavnost zagotavlja operativno učinkovitost (nizki operativni stroški izvajanja tako v centralni banki kot tudi v bankah), zmanjšuje potrebe po dopolnjevanju in spreminjanju ter zmanjšuje možnosti izogibanja.
- Ključno vodilo pri opredelitvi osnove za izračun obveznih rezerv, relevantno v primerih, ko centralna banka uporablja denarni agregat kot vmesni cilj, je izenačitev ciljanega denarnega agregata in osnove za obvezne rezerve. Kajti le v tem primeru lahko centralna banka s spreminjanjem primarnega denarja vpliva na vse komponente ciljanega agregata (zahteva po kontrolabilnosti vmesnega cilja).
- Argument kontrolabilnosti denarnega agregata se nanaša tudi na stopnjo obveznih rezerv. Le-ta naj bi bila enotna, sicer mora centralna banka stalno spreminjati ponudbo primarnega denarja oz. rezerv, da nevtralizira spremembe povpraševanja po primarnem denarju, ki izhajajo iz sprememb v strukturi ciljanega denarnega agregata.
- Optimalnost implementacije se spremeni, če med nameni uvedbe obveznih rezerv prevlada davčni motiv. Osnova in stopnje (praviloma diferencirane) morajo odražati ciljno davčno osnovo. Na primer, če je namen obdavčitev bančne pasive v skladu z njeno (ne)stabilnostjo, mora osnova obveznih rezerv zajemati vso likvidno pasivo, stopnje pa odražati njihovo dejansko likvidnost oziroma variabilnost (v tem primeru bi bilo potrebno v osnovo vključiti tudi medbančne obveznosti).
- Pri določanju zamika med obdobjem, v katerem se meri osnova, in obdobjem izpolnjevanja je potrebno tehtanje nasprotujočih si argumentov. Po eni strani omogoča le sočasno opazovanje osnove in izpolnjevanja stabilno povezavo med primarnim denarjem in osnovo (denarnim agregatom), po drugi strani pa, zaradi nepoznavanja dejanske obveznosti, generira v bančnem sistemu negotovost. Optimalen zamik je tako večji v primeru večjih zamikov v zbiranju podatkov o osnovi ter večje in nesistematične variabilnosti osnove.
- Pri izpolnjevanju je priporočljiva uporaba povprečenja. Vsakodnevno izpolnjevanje obveznosti poveča variabilnost presežnih (in s tem skupnih) rezerv ter kratkoročnih obrestnih mer. Slaba stran povprečenja je le t.i. ultimo efekt, t.j. velika elastičnost obrestnih mer na kumulativne presežne rezerve ob zaključku obdobja izpolnjevanja.
- Obrestovanje; da obvezne rezerve ne bi obremenjevale bančnega posredništva, bi morale biti obrestovane po netvegani posojilni obrestni meri. Obrestovanje rezerv kot kompenzacija oportunitetnih stroškov nerealiziranih naložb ne sme vključevati rezerv, ki jih imajo banke za opravljanje svojih dejavnosti in bi jih imele tudi brez predpisa (npr. za opravljanje plačilnega prometa), sicer pomeni obrestovanje prikrito subvencijo.

- Isti argument govori proti vključevanju gotovine v blagajni bank v izpolnjevanje obveznosti, kajti le-to banke potrebujejo za opravljanje poslov s prebivalstvom. Nasprotno pa lahko predstavlja nevklučitev gotovine motiv za njeno (pre)pogosto transportiranje med banko in centralno banko, kar bankam po nepotrebnem povečuje operativne stroške.
- Kjer vključuje osnova obveznosti v tujem denarju se pojavlja vprašanje, ali se lahko obveznost, ki izhaja iz vlog v tujem denarju, izpolnjuje v tuji valuti (oziroma je indeksirana s tečajem). Proti govori argument, da predstavlja takšna ureditev mehanizem avtonomnega spreminjanja primarnega denarja, ki zmanjšuje njegovo kontrolabilnost. Nasprotno pa izpolnjevanje izključno v domačem denarju banke izpostavlja nihanju tečaja, oziroma jih sili, da pozicijo zapirajo z drugimi posli, od centralne banke pa zahteva prilagajanje ponudbe primarnega denarja nihanju tečaja.

Primerjava priporočil in ureditve v Sloveniji pokaže najprej razlike v sestavi osnove. Le-ta se ne ujema s ciljanim denarnim agregatom (dolgoročne vloge in vloge v tujem denarju, vrednostni papirji), odstopajo pa tudi znotraj osnove uporabljene diferencirane stopnje. V nasprotju s priporočili se v izpolnjevanje upošteva gotovina v blagajni bank, obrestovanje poravnalnih računov pa je znatno pod tržnimi obrestnimi merami.

Ureditev ECB odstopa od priporočil v znatnem zamiku med osnovo in izpolnjevanjem, ob tem da se ugotavlja osnova na netipičen zadnji dan v mesecu. Tako kot v primeru Slovenije pa tudi ni popolnega prekrivanja osnove in ciljanega denarnega agregata (npr. repoji), čeprav so razlike bistveno manjše.

2. ECB IN SISTEM OBVEZNIH REZERV

Pravno podlago instrumenta določa 19. člen Statuta ESCB. Okvire instrumenta obveznih rezerv je v uredbi 2531/98 določil Svet (European Council), na podlagi tega pa je ECB v uredbi 2818/98 podrobneje opredelila obvezne rezerve v skladu s statistično metodologijo, ki je določena v uredbi 2819/98.

Pri oblikovanju instrumentov ECB so poleg cilja, ki si ga je postavila, in nalog, ki naj bi jih posamezen instrument opravljal, imele precejšnjo vlogo tudi pretekle izkušnje glede učinkovitosti instrumenta v posameznih državah in velikost ter politična moč posamezne države. Zato ni čudno, da je bila ravno Nemčija tista, ki je uveljavila precejšen del svojih instrumentov, med njimi tudi obvezne rezerve. Vsekakor pa lahko rečemo, da je bil v končni fazi sistem obveznih rezerv oblikovan zelo enostavno.

Glavna vloga obveznih rezerv v EMU je stabilizacija obrestnih mer denarnega trga, ki so tudi operativni cilj denarne politike. Za doseganje tega je pomemben predvsem način izpolnjevanja obveznih rezerv, ki se izpolnjujejo v povprečju. Dodatna vloga obveznih rezerv je ustvarjanje ali povečevanje primanjkljaja strukturnega položaja denarnega trga, na kar pa vpliva predvsem višina obveznih rezerv.

Obvezniki za obvezne rezerve v Evrosistemu so vse kreditne institucije iz Prve bančne direktive (77/780/EEC). To so institucije, ki sprejemajo vloge pravnih in fizičnih oseb in na podlagi teh sredstev za svoj račun dajejo posojila. V sistem so vključene tudi podružnice kreditnih institucij, ki nimajo sedeža v EMU, medtem ko podružnice kreditnih institucij s sedežem v EMU, ki poslujejo izven EMU, sistemu niso podvržene. Slednje je pomembno zaradi pravilne obravnave obveznosti do teh podružnic, saj se le-te ne uvrščajo med

obveznosti, ki se ne všttevajo v osnovo za izračun obveznih rezerv. Za kreditne institucije s sedežem v EMU, ki imajo podružnice v drugih državah članicah EMU namreč velja, da morajo njihove podružnice izpolniti obvezne rezerve z imetji pri centralni banki države, kjer se podružnice nahajajo. Institucije, ki so vključene v sistem obveznih rezerv, pa zaradi raznih olajšav (na primer odbitka od izračunanih obveznih rezerv) nimajo obveznih rezerv, kljub temu veljajo za institucije v sistemu obveznih rezerv in je zato dovoljeno obveznosti do njih izvzeti iz osnove.

Kar je še značilno za ECB je, da iz sistema izvzame tiste kreditne institucije, ki so v sanaciji ali likvidaciji. Z vidika drugih kreditnih institucij so institucije v sanaciji še vedno vključene v sistem obveznih rezerv in je obveznosti do njih mogoče izvzeti iz osnove za izračun obveznih rezerv. Prav tako pa lahko ECB na nediskriminatorni osnovi iz sistema izvzame tudi druge institucije, če to ne bi pripomoglo k doseganju namena sistema obveznih rezerv. Takšne institucije morajo izpolnjevati vsaj enega izmed sledečih pogojev: opravljati morajo posebne naloge, ne smejo konkurirati drugim bankam ali zbirati vloge izključno za regionalne ali mednarodne projekte razvojne pomoči. V EMU institucije, ki niso podvržene sistemu obveznih rezerv, tudi nimajo dostopa do drugih instrumentov ECB.

Osnova za izračun obveznih rezerv je razdeljena po vrstah obveznosti in po njihovi ročnosti. Po vrstah obveznostih tako v osnovo za izračun spadajo:

- vloge (vloge preko noči, vloge z dogovorjeno ročnostjo, vloge na odpoklic, repoji),
- izdani dolžniški vrednostni papirji in
- vrednostni papirji denarnega trga.

Skladno z razdelitvijo teh obveznosti po ročnosti se oblikujeta dva razreda in sicer obveznosti do dveh let, za katere velja 2% stopnja obveznih rezerv, in obveznosti nad dvema letoma in repoji, za katere velja stopnja 0%. ECB lahko stopnjo obveznih rezerv zviša, vendar največ na 10%.

V razred do dveh let in s tem v razred z 2% stopnjo spadajo: vloge preko noči, vloge z dogovorjeno ročnostjo do dveh let, vloge na odpoklic z odpoklicnim rokom do dveh let, dolžniški vrednostni papirji z originalno ročnostjo do dveh let in vrednostni papirji denarnega trga. V razred z ničelno stopnjo pa spadajo: vloge z dogovorjeno ročnostjo nad dvema letoma, vloge na odpoklic z odpoklicnim rokom nad dvema letoma, repoji ter dolžniški vrednostni papirji z originalno ročnostjo nad dvema letoma.

V osnovo spadajo tudi obveznosti bank v tuji valuti, če spadajo v katero od zgoraj omenjenih skupin, ravno tako sredstva na predplačanih plačilnih karticah, medtem ko izvenbilančne obveznosti ter obveznosti do Evrosistema (ECB in NCB držav evroobmočja) v osnovo za izračun obveznih rezerv ne spadajo.

Banke imajo možnost, da od osnove odštejejo določene postavke ali pa uveljavljajo standardizirane olajšave. To je predvsem pomembno pri medbančnih obveznostih, ko banka ne more natančno dokazati, koliko njenih vrednostnih papirjev je v lasti drugih kreditnih institucij, ki so obvezniki za obvezne rezerve, in zato uveljavlja standardizirano olajšavo, ki jo določi ECB. Poleg te olajšave lahko vsaka institucija, ki ima podružnice v drugih državah EMU, od izračunanih obveznih rezerv odšteje znesek v višini 100.000 evrov in to v vsaki državi, kjer ima podružnice. Za institucije, ki poročajo na konsolidirani osnovi se ta olajšava ne upošteva, upošteva se za skupino kot celoto ali pa se lahko celo ohrani, če lahko NCB na podlagi poročil ugotovi višino obveznih rezerv za vsako podružnico posebej.

Osnova se izračuna na podlagi stanj na zadnji dan v mesecu in velja za obdobje, ki se začne 24. v naslednjem mesecu, kar pomeni, da banke svojo obveznost poznajo že na začetku obdobja izpolnjevanja (primer LRA - lagged reserve accounting). Način upoštevanja stanj le na en dan v mesecu je primeren, ko gre za enostaven sistem z nizko stopnjo obveznih rezerv in če banke nimajo motiva za zniževanje obveznosti iz naslova obveznih rezerv.

Obdobje izpolnjevanja se začne 24. v mesecu in se konča 23. v naslednjem mesecu, povprečno stanje na računu rezerv pri NCB v tem obdobju mora biti najmanj enako obveznosti. Sistem povprečenja je v skladu z nalogo instrumenta, torej stabilizacijskim učinkom na obrestne mere. Poleg tega je zato, da se prepreči vključevanje velikih nihanj v plačilnem prometu konec meseca, obdobje izpolnjevanja zamaknjeno in ne sovпада s koledarskim mesecem.

V izpolnjevanje se upoštevajo sredstva na poravnalnih računih pri NCB, gotovina v blagajni pa ne. Posamezne (manjše) kreditne institucije, ki del poslov opravljajo prek posrednika, lahko, če pridobijo soglasje NCB, tudi obvezne rezerve izpolnjujejo prek posrednika, ki je v primeru neizpolnjevanja obveznih rezerv tudi soodgovoren za nastalo nepravilnost in podvržen sankcijam.

ECB obrestuje obvezne rezerve, vendar le do višine obveznosti, po obrestni meri za glavne operacije refinanciranja (main refinancing operations). Obrestna mera se izračuna kot tehtano povprečje obrestnih mer za te operacije, ki so veljale v posameznem obdobju izpolnjevanja, kot utež pa služi število dni v tem obdobju. Od junija 2000 dalje se je način izračunavanja obrestne mere (zaradi prehoda na licitiranje cene pri glavni operaciji refinanciranja) nekoliko spremenil, in sicer se v izračunu upošteva povprečna izlicitirana obrestna mera.

Kazni za neizpolnjevanje so lahko denarne ali nedenarne. Za manko mora banka plačati nadomestilo po za 2,5 odstotni točki povečani povprečni obrestni meri za odprto ponudbo za posojilo čez noč za vse dni obdobja izpolnjevanja, v primeru večkratnih kršitev (če banka v 12 mesecih več kot dvakrat ne izpolni obveznih rezerv) pa se pribitek nad lombardno obrestno mero poveča na pet odstotnih točk. ECB lahko poleg tega zahteva, da kršitelj pri njej ali NCB deponira neobrestovan depozit do trikratne višine manjka, za obdobje, ki ne sme biti daljše od obdobja, v katerem banka ni izpolnjevala obveznih rezerv. Dodatno ima ECB pravico kršitelju omejiti sodelovanje pri njenih instrumentih ali zahtevati izpolnjevanje obveznih rezerv na dnevni ravni.

ECB ne zahteva dodatnega poročanja za potrebe obveznih rezerv, pač pa uporablja podatke, zbrane v okviru rednega mesečnega statističnega poročanja.

3. SLOVENIJA IN SISTEM OBVEZNIH REZERV

3.1. Opis ureditve

Obvezniki za obvezne rezerve so banke in hranilnice (vključno s hranilno kreditnimi službami), ki so po novem zakonu o bančništvu usklajene s Prvo in Drugo bančno direktivo, ki sta bili omenjeni v poglavju o sistemu obveznih rezerv v EMU. Podružnice, tako bank držav EMU v Sloveniji kot slovenskih bank v državah EMU, se obravnavajo enako kot v ureditvi ECB, kar pomeni, da je podružnica podvržena sistemu države, kjer se fizično nahaja. V Sloveniji je za banke in hranilnice v stečaju ali likvidaciji ter za obveznosti do

Združenja bank Slovenije obvezne rezerve potrebno obračunati, za obveznosti do bank v sanaciji pa ne. Glavna razlika v povezavi z obvezniki med Slovenijo in Evrosistemom je, da o vključevanju obveznosti bank v stečaju, likvidaciji ali sanaciji v osnovo za izračun obveznih rezerv v Evrosistemu odloči ECB.

Osnova za obvezne rezerve je v Sloveniji razdeljena po ročnostih. V osnovo se všttevajo tolarske obveznosti bank z originalno dospelostjo do enega leta in sicer:

- vloge (vpogledne, vezane, na odpoklic, z odpovednim rokom),
- prejeta posojila od pravnih in fizičnih oseb in
- izdani vrednostni papirji.

Tako kot v Evrosistemu so izvzete medbančne obveznosti, pri vrednostnih papirjih pa tisti vrednostni papirji, ki so v lasti bank, kar je mogoče dokazati le v primeru imenskih vrednostnih papirjev. Osnova se izračuna kot povprečje dnevni stanj od 22. v preteklem do 21. dne v tekočem mesecu, s čimer se izognemo možnosti, da bi banke manipulirale in zniževale osnovo za izračun obveznih rezerv.

Stopnje obveznih rezerv so odvisne od originalne dospelosti obveznosti, pri čemer je najvišja stopnja 12% in se nanaša na vpogledne vloge in vloge z dospelostjo do 30 dni, 6% na vloge vezane od 31 do 90 dni, 2% na vloge vezane od 91 do 180 dni in 1% za vloge vezane od 181 dni do enega leta. Vloge z ročnostjo nad enim letom niso podvržene sistemu obveznih rezerv oziroma zanje velja stopnja 0%, vendar so obvezniki dolžni Banki Slovenije poročati tudi stanja teh sredstev.

Glede osnove in stopenj obveznih rezerv je med ECB in Slovenijo precej razlik. V Sloveniji je osnova razdeljena le po ročnostih sredstev, v Evrosistemu tudi po vrstah, V osnovo se v Sloveniji všttevajo le tolarske obveznosti, v Evrosistemu tudi obveznosti v tuji valuti. Obveznost se pri nas izračuna na podlagi povprečja dnevni stanj, v Evrosistemu na podlagi končnega dnevnega stanja zadnji dan v mesecu. Glede stopenj je bistvena razlika ta, da ima ECB le eno neničelno (dvo odstotno) stopnjo, ki je navzgor omejena, v Sloveniji imamo pa različne stopnje za različne ročnosti, hkrati pa stopnja tudi ni omejena navzgor z nadrejenim pravnim aktom, t.j. zakonom o Banki Slovenije, kar daje Banki Slovenije več manevrskega prostora.

Tako kot je v EMU v veljavi povprečenje pri izpolnjevanju obveznih rezerv, banke tudi v Sloveniji izpolnjujejo obveznost v povprečju, pri čemer obdobje izpolnjevanja traja od 27. v preteklem do 26. dne v tekočem mesecu. Prav tako to obdobje tudi v Sloveniji ne sovпада s koledarskim mesecem, v nasprotju z ECB je uporabljen delni zamik (semi-lagged reserve accounting). Glavni razliki glede izpolnjevanja pa sta, da se v Sloveniji tudi gotovina (povprečno stanje) v blagajni bank šteje v izpolnjevanje obveznosti, kar dejansko povzroča manjšo obremenitev bank, kot izgleda na prvi pogled, saj bi le-te v vsakem primeru morale imeti v blagajni določen znesek gotovine, ter zahteva o dnevnem stanju sredstev na poravnalnem oziroma posebnem računu pri Banki Slovenije ob koncu dneva (med dnem banke prosto razpolagajo s temi sredstvi) v višini 50% obveznosti preteklega meseca.

Banka Slovenije obrestuje sredstva na poravnalnem oziroma posebnem računu po 1% obrestni meri, vendar le do višine izračunane obveznosti, kar pomeni, da je razlika glede na EMU, saj je v EMU le-ta odvisna od obrestne mere za glavne operacije refinanciranja, v Sloveniji pa fiksna in hkrati pod tržno obrestno mero.

V našem sistemu obveznih rezerv je v primeru neizpolnjevanja kršitelj kaznovan s plačilom zamudnih obresti na razliko med izračunano obveznostjo in povprečnim izločenim zneskom obveznih rezerv za celotno obdobje izpolnjevanja, ravno tako je s plačilom zamudnih obresti kaznovan v primeru nedoseganja minimalnega dnevnega stanja na poravnalnem (poravnalne institucije) oziroma posebnem računu (neporavnalne institucije), vendar se v tem primeru zamudne obresti plačajo za število dni, ko minimalni zahtevani znesek ni bil dosežen. Nadomestilo se pri slednjem obrestuje do konca koledarskega meseca po eskontni stopnji. Poleg denarne kazni se kršitelja v primeru neizpolnjevanja lahko kaznuje tudi z nedenarnimi kaznimi, npr. z omejitvijo pri vpisovanju blagajniških zapisov Banke Slovenije, omejitvijo rasti obsega plasmajev, omejitvijo plačil v tujino ali omejitvijo zadolževanja v tujini, s predlogom suspenza odgovorne osebe ali drugimi ukrepi, ki jih določa zakon. V primeru nedoseganja dnevne obveznosti glede stanja na računu pa se ukrepa v skladu z odločitvijo Banke Slovenije.

Razlika v primerjavi z ureditvijo ECB je tudi pri poročanju, saj v Sloveniji banke vsak dan (začasni podatki) poročajo stanje gotovine v blagajni in stanja vseh razredov razširjene osnove (t.j. vključno z vlogami in drugimi obveznostmi z ročnostjo nad enim letom), mesečno (na podlagi končnih knjigovodskih podatkov) pa o povprečnem stanju razredov in podrazredov osnove, izračun obveznosti in višino obveznosti ter izpolnjevanje.

3.2. Statistični podatki in povezava do drugih dejavnosti Banke Slovenije

Pretežni del osnove (okrog 97%) za obvezne rezerve, prav tako pa tudi razširjene osnove, povprečne obveznosti in izpolnjevanja v denarnem sistemu v Sloveniji predstavljalo banke. Preostali delež se porazdeli med tri hranilnice in 68 HKS. Razširjena osnova bank je v novembru (v nadaljevanju so uporabljeni podatki iz novembra 2000 oz. novembrskega obdobja izračuna in izpolnjevanja obveznih rezerv) znašala 1.459 mrd SIT, od katere je četrтина odpadla na vloge z ročnostjo nad enim letom. Iz tega sledi, da je 1.095 mrd SIT vlog, od katerih se obračunava obveznost z upoštevanjem različnih neničelnih stopenj. Novembrska obveznost za banke je znašala 81 mrd SIT, banke pa so imele skupaj 84 mrd SIT rezerv, kar pomeni 3 mrd SIT presežnih rezerv.

Banke so tiste, ki na splošno najboljše uravnavajo raven rezerv, saj imajo v primerjavi s hranilnicami in HKS precej nižje presežne rezerve. Seveda pa so tudi med bankami take, ki imajo iz meseca v mesec velike presežke in s tem tudi oportunitetne stroške. Banke izpolnjujejo najmanjši delež obveznosti z gotovino v blagajni (okrog 20%), pri drugih dveh tipih institucij ta delež presega 30%. Razlika med institucijami je tudi pri povprečni stopnji obveznih rezerv. Le-ta, za vse vloge, je za banke novembra znašala 5,56%, za vloge do enega leta pa 7,42%. Pri hranilnicah sta bili obe stopnji precej nižji, pri HKS pa nekoliko višji kot pri bankah, kar pomeni, da so vloge pri bankah in HKS krajših ročnosti kot vloge pri hranilnicah.

Primerjava obveznih rezerv z BDP pokaže za Slovenijo razmeroma veliko primerljivost z razvitimi državami. Razmerje OR/BDP znaša 1,9% (Nemčija 1,2%, Nizozemska 2,2%, Italija 0,9%). Vendar je primerljivost v znatni meri le navidezna in izhaja iz manjše finančne globine, t.j. razmerja [osnova OR]/BDP, ter na drugi strani še vedno precej višjega razmerja OR/[osnova OR] (t.j. povprečna stopnja OR) (glej *tabelo 1*). Podobno je pri razmerju [dnevni obrat plačil]/OR. Le-ta znaša 1,9, kar je več kot v vseh ostalih opazovanih tranzicijskih ter tudi nekaterih razvitih državah¹.

¹ Zaradi slabe primerljivosti agregata dnevnega obsega plačil je potrebna velika previdnost pri interpretaciji.

Tabela 1: Obvezne rezerve, BDP in obseg plačil

Država	Obvezne rezerve/ BDP	Skupne rezerve/ BDP	Obvezne rezerve/ osnova OR	Osnova OR/ BDP	Dnevni obseg plačil/ obvezne rezerve	Dnevni obseg plačil/ skupne rezerve	Dnevni obseg plačil/ BDP
Belgija	0,37%	0,38%	0,31%	1,18	33,22	32,35	12,13%
Kanada		0,06%		0,63		263,49	16,91%
Francija	0,32%	0,37%	0,36%	0,90	19,94	17,24	6,38%
Nemčija	1,21%	1,23%	0,98%	1,24	1,50	1,48	1,82%
Italija	0,91%	0,93%	1,16%	0,78	8,17	8,00	7,43%
Japonska	0,76%	0,77%	0,58%	1,31	6,19	6,08	4,69%
Nizozemska	2,19%	2,19%	2,25%	0,97	0,40	0,40	0,87%
Švedska		0,09%		0,46		157,80	14,32%
Švica		1,07%		1,82		1,95	2,09%
V. Britanija		0,19%		1,08		85,07	16,47%
ZDA	0,16%	0,18%	0,22%	0,72	54,16	47,05	8,59%
Bolgarija	2,96%	2,96%	9,15%	0,32	0,14	0,14	0,42%
Ciper	7,18%	7,23%	4,55%	1,58	0,14	0,14	1,03%
Češka	6,63%	12,08%	8,71%	0,76	1,22	0,67	8,12%
Estonija	4,24%	4,64%	13,96%	0,30	0,32	0,29	1,36%
Madžarska	4,53%	4,53%	8,13%	0,56	0,40	0,40	1,81%
Latvija	1,51%	1,98%	5,38%	0,28	0,68	0,52	1,03%
Litva	1,44%	1,49%	7,58%	0,19			
Poljska	2,87%	3,08%	11,13%	0,26			2,71%
Romunija	1,11%	2,23%	4,46%	0,25	0,88	0,44	0,97%
Slovaška	5,67%	5,67%	8,08%	0,70	1,88	1,88	10,66%
Slovenija	1,88%	1,97%	4,17%	0,45	0,32	0,30	0,59%

Opombe:

Podatki za države G-10 so za leto 1998, podatki za tranzicijske države pa za leto 1997.

Podatki o rezervah se nanašajo na raven rezerv ob koncu leta, izjema je Švica, kjer je upoštevano povprečje leta.

Pri preračunu letnega obsega plačil na dnevni obseg plačil je uporabljeno dejansko število dni v letu.

V podatek o obsegu plačil so vključeni vsi razpoložljivi podatki tako o plačilih velikih kot o plačilih malih vrednosti.

Osnova OR= denar + kvazi denar+ instrumenti denarnega trga+ obveznice+ obveznosti do drugih finančnih institucij

Vir osnovnih podatkov:

Committee on Payment and Settlement Systems (for the Group of 10 Countries). February 2000, BIS.

Blue book: Payment Systems in Countries that have Applied for Membership of the EU. August 1999. ECB.

International Financial Statistics (CD-ROM). IMF.

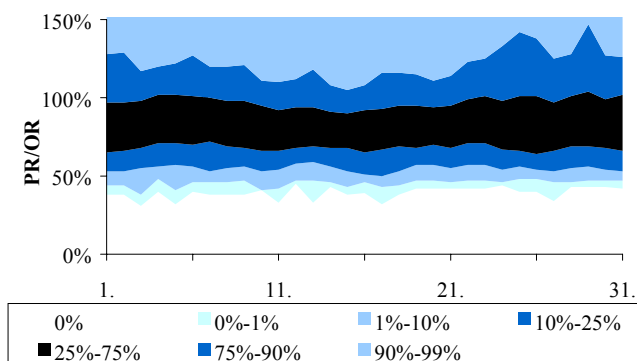
3.2.1. Obvezne rezerve kot stabilizator povpraševanja po primarnem denarju

Ena osnovnih funkcij obveznih rezerv, kot prvenstveno jo navaja tudi ECB je, da instrument zagotavlja večjo stabilnost v povpraševanju po primarnem denarju. Kompenzacija nihajev v povpraševanju je možna le v sistemu, kjer se obveznost izpolnjuje v povprečju. Za Slovenijo lahko ugotovimo, da obvezne rezerve opravljajo to funkcijo v znatno manjši meri, kot bi jo glede na obseg obveznosti lahko. Kot razloge lahko naštejemo:

- 50% obveznosti preteklega meseca. Za nedoseganje tega stanja je banka sankcionirana z zamudno obrestno mero na znesek nedoseganja. Če k zahtevanemu stanju na poravnalnem računu prištejemo še gotovino v blagajni, vidimo, da je spodnja meja dnevnega izpolnjevanja razmeroma visoka.
- Banka Slovenije obrestuje sredstva na poravnalnem računu po 1% obrestni meri, vendar le do višine obveznosti preteklega meseca. Banka, ki ima na poravnalnem računu na

določen dan več sredstev, nosi oportunitetni strošek 1% na presežek nad obveznostjo. Strošek sicer ni tako visok kot v primeru prenizkega stanja, skupaj z določilom, omenjenim v predhodni alineji pa učinkovito destimulira nihanja stanj na poravnalnih računih.

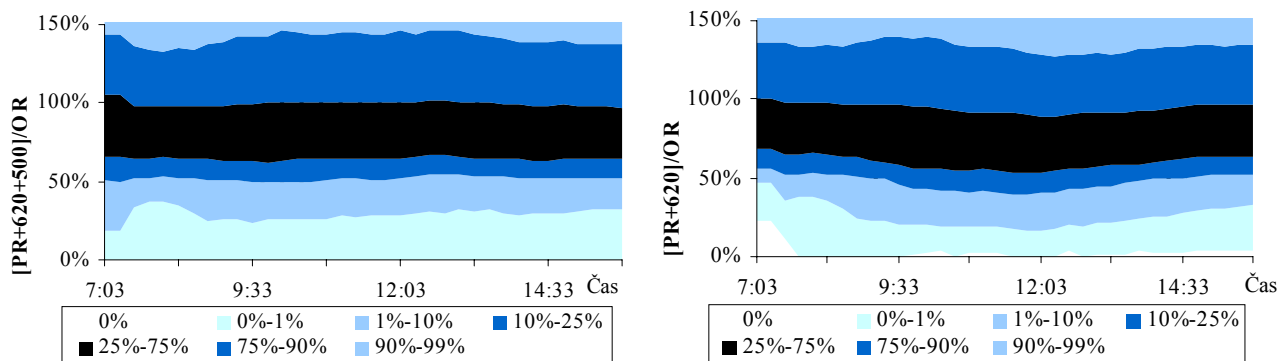
- Ne glede na prvo alinejo banke niso pripravljene znatno zniževati dnevna stanja na poravnalnih računih zaradi zagotavljanja poravnalnih sredstev za plačilni promet.
- Koncept instrumentarija z odprtimi ponodbami za izposojanje pri Banki Slovenije ter nalaganje presežkov pri njej, skupaj s stalno možnostjo zamenjave tolarske in devizne likvidnosti (začasni nakupi in prodaje deviz), omogoča bankam stalno cenovno sprejemljivo uravnavanje likvidnosti preko Banke Slovenije.

Majhno variabilnost dnevni stanj potrjuje tudi priloženi graf kumulativne frekvenčne distribucije dnevni razmerij [poravnalni račun]/OR za leto 2000. Variabilnost je nesimetrična (višji so nihaji navzgor), povečana pa je zlasti konec meseca.

3.2.2. Obvezne rezerve in plačilni promet

Eden od najpomembnejših namenov uvedbe obvezni rezerv je, da se z njimi zagotovi zadosten obseg sredstev za poravnavo plačil. Zaradi specifičnosti ureditve plačilnega prometa v Sloveniji, kjer plačilni sistem APP ne omogoča učinkovitega obvladovanja poravnalnih tveganj, je zadostnost poravnalnih sredstev še večjega pomena (poravnalna tveganja se zmanjšujejo z večjim obsegom poravnalnih sredstev). Zato spremembe obvezni rezerv, ki bi imele za posledico zniževanje stanj na poravnalnih računih, niso možne do zaključka reforme plačilnega prometa. Potrebnost zdajšnjega obsega potrjuje tudi priložena grafikona, ki ponazarjata kumulativno frekvenčno porazdelitev razmerja [PR+620+500]/OR (levo) oziroma [PR+620]/OR (desno).

(*) Sredstva na poravnalnih računih (PR), poziciji 620 in 500 (samo levi graf) so normalizirana z obveznostjo vsake poravnalne institucije za tekoče obdobje OR. Nato so preštet primeri, ko je razmerje v opazovanem področju. Uporabljeni so 15-minutni preseki stanja za vse poravnalne institucije, za celo leto 2000.

S spremembo ureditve plačilnega prometa bo verjetnost nelikvidnosti posamezne banke manjša zaradi naslednjih razlogov:

- prenos računov v banke bo bankam omogočal boljše predvidevanje in, vsaj delno, tudi kontrolo odlivov sredstev z računov komitentov;
- v zdajšnjem sistemu APP določena denarna sredstva znotraj dne "izginejo" iz obtoka, ker se račun plačnika bremeni, odobritev računa prejemnika pa ni takojšnja;
- plačilni sistemi z izboljšanimi procedurami razreševanja v primerih nelikvidnosti posamezne banke bodo Banki Slovenije omogočili vpeljavo podpornih mehanizmov za tekoče izvajanje plačil, t.j. "intra-day" posojilo, dovoljeno in zavarovano negativno stanje na poravnalnem računu oziroma mehanizem čakalnih vrst.

Do zaključka prilagoditve obveznih rezerv, t.j. najkasneje do vstopa Slovenije v EMU, bodo morali plačilni sistemi omogočati nemoteno izvajanje plačilnega prometa, banke pa se naučiti upravljanja z likvidnostjo z ravniyo obveznosti na poravnalnih računih, ki jih bo zagotavljala ureditev ECB. Simulacija izračuna pokaže, da bi ob takojšnji uvedbi režima ECB obveznost na poravnalnih računih znašala 40 mrd SIT (60% sedanje vrednosti). Bolj kot skupni obseg lahko znižanje predstavlja potencialni problem pri nekaterih posameznih bankah.

3.2.3. Obvezne rezerve in izkaz uspeha Banke Slovenije

Obvezne rezerve kot predpis, ki banke sili v naložbe v terjatve do Banke Slovenije, povečujejo bilanco stanja Banke Slovenije. Predpostavimo in poenostavimo, da bi imele banke brez obveznih rezerv enako zalogo gotovine v blagajni kot jo imajo sedaj², zmanjšale pa bi stanja na poravnalnih računih na obseg zdajšnjih presežnih rezerv, s katerimi bi opravljale plačilni promet. Ob teh ("pesimističnih") predpostavkah bi se bilanca Banke Slovenije skrčila za 65 mrd SIT (november 2000), vpliv na izkaz uspeha pa bi bil naslednji:

- zmanjšali bi se odhodki iz naslova obrestovanja poravnalnih računov za 660 mio SIT,
- zaradi zmanjšanja finančnih sredstev bi se v ustreznem deležu zmanjšali prihodki iz finančnih sredstev v tuji valuti³, za 2,5 mrd SIT,
- zmanjšale bi se tudi neto tečajne razlike, po oceni za 4,1 mrd SIT.

Kot skupni učinek naštetih prispevkov lahko rečemo, da Banka Slovenije s pomočjo obveznih rezerv generira presežek prihodkov nad odhodki v višini 5,9 mrd SIT letno, po navedenem poenostavljenem izračunu (skupni presežek prihodkov nad odhodki je v I-XI 2000 znašal 51,4 mrd SIT, brez upoštevanja tečajnih razlik pa 8,5 mrd SIT).

Simulacija prispevka obveznih rezerv je možna tudi ob predpostavki nespremenjene bilančne vsote. V tem primeru bi morala Banka Slovenije umakniti presežno likvidnost (npr. z 270-dnevnimi blagajniškimi zapisi v tolarjih) v višini dela obveznosti, ki jih banke izpolnjujejo s stanjem na poravnalnih računih, t.j. 65 mrd SIT. Tak izračun pokaže, da se odhodki iz naslova servisiranja obveznosti v domači valuti zaradi obveznih rezerv zmanjšajo za 6,5 mrd SIT.

² Oportunitetni strošek gotovine je 1%, zato lahko predpostavimo, da banke že sedaj vsaj delno minimizirajo/optimizirajo zalogo gotovine v blagajni.

³ Predpostavljeno je, da je celotno stanje poravnalnih računov pokrito s tujo aktivo.

3.2.4. Obvezne rezerve kot instrument obrestne politike

Motiv za uvedbo diferenciranih stopenj je bila želja po spodbujanju dolgoročnejšega varčevanja. Nižje stopnje OR na vloge daljših ročnosti pomenijo za banko nižje oportunitetne stroške izločanja rezerv, kar banka (lahko) prenese v višje obrestne mere za te vloge. Pri tem je učinek manjše obremenitve odvisen od skupne obrestne mere alternativne naložbe, npr. zakladne menice ali medbančnega posojila.

Iz tabele je razvidno, da banka pri predpostavki 8% revalorizacije in pri tržnih »realnih« obrestnih merah za alternativne naložbe dejansko plača za vire za 0,7 odstotne točke več, kot znaša deklarirana obrestna mera. Razlika je večja pri višji stopnji OR, višji obrestni meri alternativne naložbe in višji deklarirani pasivni obrestni meri⁴. Uvedba enotne stopnje bi tako hipotetično zmanjšala razliko med kratkoročnimi (vezane vloge do 30 dni) in dolgoročnimi pasivnimi obrestnimi merami za 1,6 odstotne točke, preko povišanja kratkoročne in/ali znižanja dolgoročne obrestne mere (odvisno od ravni enotne stopnje), odprava obveznih rezerv pa bi povišala pasivne obrestne mere za povprečno 0,7 odstotne točke.

Tabela 2: Ocena učinka OR na efektivno obrestno mero vira sredstev

Rok (dni)	Stopnja OR	TOM=4%			TOM=8%			delež v osnovi OR
		deklarirana pasivna OM	efektivna pasivna OM	razlika (o.t.) (efekt.-deklar.)	deklarirana pasivna OM	efektivna pasivna OM	razlika (o.t.) (efekt.-deklar.)	
1	12%	1,0%	1,7%	0,7	1,0%	2,2%	1,2	19%
30	12%	4,0%	5,1%	1,1	4,0%	5,6%	1,6	17%
31	6%	5,0%	5,6%	0,6	9,1%	10,2%	1,1	15%
91	2%	6,1%	6,3%	0,3	10,2%	10,6%	0,4	16%
181	1%	6,6%	6,7%	0,1	10,7%	10,9%	0,2	8%
>1 leto	0%	7,6%	7,6%	0,0	11,8%	11,8%	0,0	25%
Povprečje				0,5	0,7			

Opombe:

V efektivni pasivni obrestni meri je upoštevan oportunitetni strošek naložbe po 1% obrestni meri.

V izračunu oportunitetnega stroška je upoštevana alternativna naložba po TOM+2% (npr. TZM), pri ročnostih do 90 dni, oziroma po TOM+4% pri daljših ročnostih.

V izračunu povprečne razlike so upoštewane tudi dolgoročne vloge.

4. SPREMINJANJE INSTRUMENTA OBVEZNIH REZERV

Pri spreminjanju obveznih rezerv je smiselno, da Banka Slovenije upošteva naslednja načela:

- Končni cilj spreminjanja je ureditev, ki jo predpisuje ECB. Postopnost spreminjanja je zaradi omejitev v zvezi s rezpoložljivostjo sredstev za plačilni promet, z bilanco uspeha, usklajenostjo s spremembami drugih instrumentov itd. potrebna, vendar naj se število korakov, ki zahtevajo spreminjanje logistike čimbolj zmanjša, bankam pa se spremembe napove v naprej.

⁴ Na primer, za eno enoto prostih sredstev mora banka najeti 1,12 enote vezane vloge do 30 dni, pri čemer za 1,12 enote plača obrestno mero 4%, za 0,12 enote sredstev pa namesto tržne obrestne mere realizira le 1% donos (sredstva na poravnalnem računu).

- Glede na to, da se bo v postopku prilagajanja obremenitev bank z vidika obveznih rezerv znatno zmanjšala, tako glede stopenj kot tudi glede oportunitetnih stroškov, se je smiselno izogibati povečevanju obremenitve tudi ob vsaki posamezni spremembi. Princip nepovečevanja obremenitve se po možnosti upošteva tudi za vsako banko oz. tip institucij in tip osnove (problem nepopularnosti uvedbe obveznih rezerv za dolgoročna sredstva).
- Z zniževanjem stopenj se bodo znižali neto obrestni prihodki Banke Slovenije. Ker se v prihodnosti lahko ponovi potreba po sterilizaciji ali druge okoliščine, ki imajo za posledico pritisk na bilanco uspeha BS, bi bilo v izogib povratnim spremembam stopenj ali osnove smiselno izolirati "davčni" namen od drugih namenov obveznih rezerv. To lahko BS doseže z ohranitvijo višjih stopenj ter s povečanjem in spreminjanjem obrestovanja sredstev na poravnalnih računih.
- Zbrana sredstva v tuji valuti so z vidika obveznih rezerv v prednosti glede na sredstva v domači valuti. To razlikovanje je potrebno odpraviti oziroma ga obrniti v korist domače valute, kar bi pripomoglo k "de-dolarizaciji" varčevanja.
- V sklopu sprememb obveznih rezerv je potrebno prilagoditi tudi nekatere izvedbene podrobnosti glede obravnave osnove, zlasti obračunavanje obveznih rezerv od obročno zbranih sredstev ter sredstev, kjer obstaja možnost prekinitve varčevanja. Ob upoštevanju povečanja likvidnostnega tveganja (predčasne razvezave) bi bilo te spremembe možno uvesti že v prvem koraku.

Med prvimi spremembami v usklajevanju s sistemom ECB bi bili nedvomno prilagoditvi osnove za obvezne rezerve in stopnje obveznih rezerv. V našem sedanjem sistemu bi bilo potrebno razširiti osnovo tako, da bi se vanjo vštetele obveznosti bank z originalno dospelostjo do dveh let. Težava, ki se pri tem pojavlja je dejstvo, da trenutno v kontnem planu ni natančnejše delitve pri obveznostih z ročnostjo daljšo od enega leta, prav tako pa tudi banke same ne vodijo ustrezne analitike. Prilagoditev osnove v smislu ročnosti bi tako zahtevala prilagoditev kontnega plana ali analitike v bankah. Poleg tega se pojavlja tudi vprašanje vključevanja ali ne vključevanja obveznosti bank v tuji valuti v osnovo za izračun. Sistem ECB in tudi večina drugih držav te obveznosti vključujejo v osnovo ali pa to nameravajo v procesu prilagoditve instrumenta storiti. V našem primeru pa se je potrebno opredeliti ali to vlogo (vsaj do neke mere) opravlja devizni minimum ali bi bilo tudi obveznosti v tuji valuti potrebno vključiti v osnovo. V zvezi z osnovo se pojavlja še ena razlika, ECB namreč vsakemu obvezniku omogoča znižanje osnove v standardiziranem znesku 100.000 EUR. Uvedba tega bi v Sloveniji v nekaterih primerih povzročila, da bi posamezne institucije (recimo HKS) dejansko izpadle iz sistema obveznih rezerv.

Druga sprememba bi bila poenotenje stopenj obveznih rezerv. Slovenija je izstopajoč primer kar se tiče števila stopenj in seveda tudi delitve osnove po ročnostih. Efektivna stopnja obveznih rezerv v Sloveniji dejansko ni zelo visoka (okrog 5,5%), tako da pri prilagoditvi stopnje samo zniževanje le- te najbrž ne bi bilo glavno, ampak bi bila bolj pomembna uvedba enotne stopnje obveznih rezerv ali morda dveh stopenj, pri čemer pa bi bilo zaradi zagotavljanja nemotenega poteka plačilnega prometa potrebno vsaj v začetni fazi ohraniti obseg sredstev na poravnalnih računih na sedanji ravni.

Način izračuna obveznosti, ki se pri nas računa kot povprečje dnevni stanj po vsej verjetnosti v prvi fazi sprememb ne bi bil predmet uskladitve z ECB. Glede na to, da je zaradi obveznosti izločanja obveznih rezerv obremenitev dokaj velika, bi izračun obveznosti na

podlagi stanj na en dan (npr. zadnji dan v mesecu kot je to v ECB) bankam omogočalo izogibanje obveznosti.

Predmet prilagajanja instrumenta obveznih rezerv je lahko tudi prenehanje možnosti izpolnjevanja obveznosti z gotovino v blagajni. Hkrati z izločitvijo gotovine bi Banka Slovenije znižala tudi stopnjo/stopnje na raven, ki bi zagotavljala enak obseg sredstev na poravnalnih računih, nespremenjeno pa bi ostalo tudi skupno povpraševanje po primarnem denarju. Sprememba bi stabilizirala obseg sredstev na poravnalnih računih (manjša poravnalna tveganja), hkrati pa bi BS olajšala kontrolo izpolnjevanja obveznih rezerv (kontrola izpolnjevanja z gotovino je možen samo "on-site"). Na drugi strani pa bi ta sprememba pomenila povečanje obremenitve za banke, ki v povprečju izpolnjujejo več kot 20% obveznosti z gotovino v blagajni.

V sklopu prilagoditev bo potrebno povišati obrestno mero, po kateri se obrestujejo sredstva na poravnalnih računih. Obrestovanje rezerv po tržni obrestni meri bo zmanjšalo dohodkovno obremenitev bank, na drugi strani pa bo zmanjšalo prihodek Banke Slovenije (omejitev v bilanci uspeha BS).

Ločeno poročanje dnevni podatkov je smiselno, dokler se bo obveznost izračunavala kot dnevno povprečje določenega obdobja, oziroma dokler obveznost rezerv pomeni obremenitev za banke.

5. UREDITEV V NEKATERIH DRUGIH DRŽAVAH IN STRATEGIJE SPREMINJANJA

5.1. Madžarska

Madžarska centralna banka spreminja svoj instrumentarij v smeri ureditve ECB. Na področju obveznih rezerv je bila odločitev centralne banke, da se bo, z namenom razdelitve stroškov na dva dela, harmonizacije lotila v dveh korakih. Tako so julija 2000 že uvedli prvi del sprememb, drugi del pa nameravajo uvesti junija 2001.

Obvezniki za obvezne rezerve na Madžarskem so kreditne institucije, vključno s podružnicami tujih kreditnih institucij na Madžarskem. Glavni cilj sprememb v juliju 2000 je bilo oblikovanje instrumenta v smeri zagotavljanja konkurenčnosti med bankami. Ukinili so različne stopnje obveznih rezerv za obveznosti v domači in tuji valuti, kriterij vštevanja v osnovo za obvezne rezerve ni več geografski izvor obveznosti, ampak ročnost. Stopnja obveznih rezerv je bila znižana na 11%⁵, v osnovo za obvezne rezerve pa sodijo obveznosti z rokom dospelosti do dveh let, tiste z dospelostjo nad dvema letoma pa ne (v skladu z ECB). Ta sklop sprememb je privedel do odprave privilegiranega položaja Madžarske banke za razvoj in stanovanjskih hranilnic ter drugih institucij, ki se ukvarjajo z raznimi stanovanjskimi shemami in varčevanji za stanovanjske namene. Dolgoročne obveznosti, ki jih imajo v svojih bilancah bodo izvzete iz sistema obveznih rezerv⁶ zaradi same ročnosti (nad dvema letoma) in ne zaradi drugih razlogov, kot je bilo to do spremembe instrumenta.

⁵ Leta 1996 je bila stopnja znižana s 17% na 12%, vendar se je razširila osnova za obvezne rezerve, tako da se efektivna stopnja dejansko ni spremenila. V osnovo za obvezne rezerve se vštevajo vse obveznosti, ki so vključene v denarni agregat M3.

⁶ Za razliko od 12% stopnje obveznih rezerv, ki se je računala na osnovo (v osnovo so bile zajete vse obveznosti razen znotrajbančne, medbančne in obveznosti iz tujine), je bila v primeru Madžarske banke za razvoj in bank, ki so ponujale stanovanjska varčevanja in sheme ter za vrednostne papirje izdane s strani kreditnih institucij z ročnostjo nad tremi leti, uporabljena 4% stopnja. Za medbančne obveznosti, tuje obveznosti v tuji valuti z dospelostjo prek enega leta ter obveznosti iz naslova hipotek izdanih za vsaj pet let pa je bila uporabljena stopnja 0%.

V trenutno obstoječem sistemu se v osnovo všteva tudi 50% sredstev z dospelostjo do enega leta, ki izvirajo iz tujine, v izpolnjevanje pa 50% domače gotovine v blagajni. V okviru druge faze sprememb obveznih rezerv junija 2001 se bo to spremenilo tako, da se bodo v osnovo vštevala vsa tuja pasiva v tuji valuti z ročnostjo do dveh let, gotovine v blagajni pa ne bo več mogoče vključevati v izpolnjevanje, medtem ko bo stopnjo obveznih rezerv centralna banka znižala za 4 odstotne točke (na 7%) že v februarju 2001. V povezavi s to spremembo bodo morale banke imeti 31. januarja 2001 4% rezerv v obliki državnih obveznic z dospelostjo leta 2006, ki jih je pred leti država izdala in prodala izključno centralni banki, s čimer naj bi se delno nevtraliziral učinek znižane stopnje obveznih rezerv. Po prvem februarju pa bodo imele banke možnost te obveznice prodajati druga drugimi. Zaradi znižane stopnje obveznih rezerv se bo znižal tudi dobiček centralne banke, zato bo slednja znižala tudi obrestno mero, po kateri obrestuje rezerve. V primeru odločitve o še dodatnem znižanju stopnje pa bo centralna banka le-to objavila mesec dni pred drugo fazo sprememb instrumenta obveznih rezerv.

Obveznost banke izpolnjujejo izključno v domači valuti. Obvezne rezerve so obrestovane, vendar je obrestna mera nižja od tržne⁷. Po dokončni uvedbi novega sistema obveznih rezerv leta 2001, ko se bodo vse tuje obveznosti v tuji valuti z ustrezno ročnostjo upoštevala v osnovo, bo centralna banka del rezerv iz naslova obveznosti v tuji valuti, vse do zaključka tranzicijskega obdobja, obrestovala po 1,5 odstotne točke višji obrestni meri kot del rezerv iz naslova obveznosti v domači valuti, medtem ko jih sedaj, torej po prvi fazi sprememb, obrestuje po za 0,5 odstotne točke višji obrestni meri⁸.

Obdobje izračuna obveznih rezerv na Madžarskem je dolgo mesec dni in sovпада s koledarskim mesecem, kakor tudi obdobje izpolnjevanja, ki neposredno sledi obdobju izračuna. Za izračun obveznih rezerv se upoštevajo vsi dnevi obdobja izračuna, obvezniki pa so dolžni obveznost izpolniti v povprečju, pri čemer minimalni znesek obveznih rezerv za posamezen dan ni določen, vendar pa noben dan stanje na računu pri centralni banki ne sme biti negativno.

5.2. Češka

Instrument obveznih rezerv kot instrument denarne politike na Češkem trenutno nima posebno velike vloge. Njegova glavna funkcija je zagotavljanje gladkega delovanja medbančnega plačilnega prometa. Obvezniki za obvezne rezerve so domače banke in podružnice tujih bank na Češkem. V osnovo za izračun obveznih rezerv se vštevajo vloge državnih in občinskih subjektov, vloge v domači in tuji valuti, prejeti krediti in obveznice izdane s strani bank in v lasti nebančnega sektorja z ročnostjo do pet let. Iz osnove za izračun so izvzete medbančne obveznosti. Obdobje izračuna je trideset dni, pri čemer se upoštevajo desetdnevni podatki. Stopnja obveznih rezerv je 2%⁹.

Izločene obvezne rezerve na računu pri centralni banki niso obrestovane, poleg tega banka svoje obveznosti ne more izpolnjevati z gotovino v blagajni. Obdobje izpolnjevanja je dolgo 14 dni in se začne vsak drugi četrtek. Banke morajo imeti obveznost izpolnjeno v povprečju, imajo pa določeno zgornjo mejo izločenih rezerv, kar zagotavlja večjo stabilnost rezerv.

⁷ Posredni davek na izločene rezerve za banke tudi v primeru višje stopnje obveznih rezerv ne presega 0,8%. Vendar so poslovne banke kljub temu s povečanjem obrestnega razmika stroške obveznih rezerv v določeni meri prevalele na komitente.

⁸ Banke, ki del rezerv izpolnjujejo v tuji valuti so zaradi nižjih nominalnih obrestnih mer in manjšega razmika med aktivnimi in pasivnimi obrestnimi merami tujih valut, podvržene večjemu posrednemu davku kot pri izpolnjevanju obveznosti v domači valuti.

⁹ Stopnja obveznih rezerv se je postopoma nižala. Julija 1998 se je znižala z 9,5% na 7,5%, nato januarja 1999 še za 2,5 odstotne točke, oktobra 1999 pa na sedanja 2%.

Obvezniki, katerih izračunana obveznost presega eno milijardo kron, imajo lahko višek v višini 10% izračunane obveznosti, tisti z izračunano obveznostjo pod milijardo kron pa imajo višek navzgor omejen s 100 mio kron.

Morebiten manko je kaznovan s plačilom zamudnih obresti po obrestni meri, ki je za 6 odstotnih točk nad lombardno obrestno mero, vendar ne sme presegati trikratnika diskontne obrestne mere.

Češka centralna banka namerava do konca leta 2001 uvesti še nekatere spremembe v zvezi z obveznimi rezervami. V osnovo se bodo zajemale le obveznosti z ročnostjo do dveh let, repoji bodo izvzeti iz osnove, oziroma bodo uvrščeni v skupino obveznosti s stopnjo 0%, obvezne rezerve (do višine obveznosti) se bodo obrestovale po obrestni meri, izračunani kot povprečje obrestnih mer dvotedenskega repoja pripadajočega obdobja izpolnjevanja obveznih rezerv, ukinili bodo zgornjo mejo izpolnjevanja, obdobje izpolnjevanja pa bo centralna banka podaljšala na en mesec. Zamudna obrestna mera bo izračunana kot dvakratnik diskontne obrestne mere. Še vedno pa bodo obstajale določene razlike med sistemom obveznih rezerv na Češkem in v ECB, saj bo Češka centralna banka ohranila način in obdobje izračuna obveznosti obveznih rezerv in pa sedanjo prakso neobrestovanja obveznih rezerv.

5.3. Slovaška

Obvezniki za obvezne rezerve na Slovaškem so domače banke in podružnice tujih bank ter stanovanjski skladi (ki zbirajo vloge in dajejo posojila izključno za "stanovanjske" namene). V osnovo za izračun obveznih rezerv se všttevajo sredstva na tekočih računih, varčevalnih računih in hranilnih knjižicah, CD-ji, obveznice izdane s strani bank (dolgoročni vrednostni papirji) in drugi papirji izdani s strani bank. V osnovo se všttevajo obveznosti vseh ročnosti in to tako obveznosti v domači kot v tuji valuti, pri čemer se obveznosti v tuji valuti preračunajo v domačo valuto. Obveznost se izračuna kot povprečje stanj na zadnji dan preteklega meseca ter 10. in 20. dne tekočega meseca, kar se pomnoži z veljavno stopnjo. Stopnja obveznih rezerv je 6,5%¹⁰ za domače banke in podružnice tujih bank na Slovaškem ter 3%¹¹ za stanovanjske sklade. Izračunana obveznost velja za obdobje izpolnjevanja, ki se začne s prvim dnevom naslednjega meseca in je dolgo 15 dni.

Izločene obvezne rezerve na računu pri centralni banki so obrestovane do višine obveznosti. Obrestna mera je 1,5%. Banke morajo imeti obveznost izpolnjeno v povprečju in to v domači valuti (v osnovo za izračun obveznosti se všttevajo tudi obveznosti v tuji valuti). Gotovina v blagajni se ne upošteva v izpolnjevanje. Zamudna obrestna mera za izračun obresti v primeru manka je trikratnik diskontne obrestne mere.

Slovaška centralna banka namerava v letu 2001 uvesti nekatere spremembe v zvezi z obveznimi rezervami. Ponovno namerava znižati stopnjo in sicer najprej na 5%, obveznost pa naj se ne bi več izračunavala na podlagi stanj treh določenih dni, ampak kot povprečje sedmih dni (dnevi proti koncu meseca; npr. od 21. do 27. dne v mesecu). Tako izračunana obveznost bi veljala za naslednje obdobje izpolnjevanja, ki bo po novem dolgo mesec dni in se bo začelo s prvim dnevom meseca po koncu obračunskega obdobja.

¹⁰ Stopnja obveznih rezerv je bila najprej različna za vloge na vpogled (9%) in vezane vloge (3%), od leta 1996 dalje je veljala enotna stopnja (9%) tako za vpogledne kot za vezane vloge. Leta 1999 se je stopnja znižala na 8%, leta 2000 pa na sedanjih 6,5%.

¹¹ Do leta 1996 je bila stopnja 1%, od takrat dalje ostaja nespremenjena.

5.4. Poljska

Glavna funkcija instrumenta obveznih rezerv na Poljskem je uravnavanje likvidnosti bančnega sistema. Obvezniki za obvezne rezerve so domače banke in podružnice tujih bank na Poljskem. V osnovo za izračun obveznih rezerv se všttevajo vpogledne in vezane vloge v domači in tuji valuti ter repoji. Iz osnove za izračun so izvzete medbančne obveznosti in obveznosti v tuji valuti z ročnostjo nad dvema letoma. Obdobje izračuna je dolgo en mesec¹², pri čemer se obveznost izračuna kot povprečje dnevni stanj. Od septembra 1999 dalje je stopnja obveznih rezerv 5%. Stopnja velja za vse vrste vlog, ne glede na ročnost in valuto, medtem ko so bile pred tem v uporabi različne stopnje za vpogledne vloge v domači valuti (20%), vezane vloge v domači valuti (11%) in vloge v tuji valuti (5%). Centralna banka je hkrati s spremembo (znižanjem) stopnje izdala 6-, 7-, 8-, 9- in 10-letne obveznice in s tem nevtralizirala učinek znižanja.

Obveznost za obvezne rezerve je, ne glede na to, da se v osnovo všttevajo tudi obveznosti v tuji valuti, izražena v domači valuti. Izločene obvezne rezerve na računu pri centralni banki niso obrestovane, z gotovino v blagajni pa je mogoče izpolnjevati do 10% obveznosti. Obdobje izpolnjevanja, ki je dolgo en mesec, se začne zadnji dan meseca (praktično mesec dni po obdobju izračuna) in traja do predzadnjega dne v naslednjem mesecu. Banke morajo imeti obveznost izpolnjeno v povprečju.

Zamudna obrestna mera, po kateri se izračunavajo zamudne obresti v primeru neizpolnjevanja obveznih rezerv, ne sme presegati dvakratnika lombardne obrestne mere.

5.5. Portugalska

Pred vključitvijo Portugalske v EMU je imel instrument obveznih rezerv dokaj pomembno vlogo, predvsem kar se tiče sterilizacije presežne likvidnosti. V skladu s tem je bila, po ureditvi iz leta 1990, tudi stopnja obveznih rezerv visoka in sicer 17%. Obvezniki na Portugalskem so bile vse finančne institucije, katerih aktivnost je lahko vodila v povečanje likvidnih obveznosti (investicijske družbe ter institucije, ki so se ukvarjale s finančnim leasingom ali factoringom). Osnova obveznih rezerv je zajemala poleg vpoglednih in vezanih vlog tudi druge finančne instrumente in transakcije, kot recimo repoje, obveznice z dospelostjo do dveh let na odpoklic in drugo. Kot rezerve so se štela le sredstva na vpoglednih računih bank pri centralni banki, medtem ko se gotovina ni več upoštevala pri izpolnjevanju.

V času 24-mesečnega prilagoditvenega obdobja je vse več različnih institucij, ki naj bi bile deležne različnih stopenj obveznih rezerv, postalo subjekt enega od treh sistemov izračuna obveznosti:

1. *Splošni sistem*, ki je veljal za banke. Obdobje izračuna je trajalo sedem do devet dni in sicer od 1. do 8., 16. do 22. ter od 23. do zadnjega dne v mesecu. Obveznost se je izračunala kot povprečje dnevni stanj znotraj obdobja, obdobje izpolnjevanja pa je imelo tridnevni zamik glede na obdobje izračuna, torej so obdobja trajala od 4. do 11., od 12. do 18., od 19. do 25. ter od 26. do 3. dne v naslednjem mesecu. Obveznost je morala biti izpolnjena v povprečju.

¹² Do januarja 1999 se je obveznost računala na podlagi stanj 10., 20. in zadnjega dne v mesecu, vendar je centralna banka to spremenila, saj so banke lahko vplivale na zniževanje osnove za izračun obveznosti.

2. *Posebni sistem* za hranilnice, nekakšne HKS-e in regionalne razvojne banke. Obveznost se je izračunala z upoštevanjem stanja na zadnji dan meseca in 17% stopnje, veljala pa je za naslednji mesec. Omenjene institucije so imele rezerve na računu pri centralni banki v obliki blokiranega depozita, katerega višina se je prilagodila izračunani obveznosti na zadnji dan naslednjega meseca.
3. *Enostavni sistem*, ki je veljal za investicijske družbe, institucije, ki so se ukvarjale s finančnim leasingom, factoringom ter odkupom kreditov in dealerje. Njihova obveznost se je računala kot povprečje stanj vpoglednih obveznosti od prvega do zadnjega dne v mesecu (obdobje izračuna) in je veljala za naslednji mesec (obdobje izpolnjevanja) ter je morala biti izpolnjena v povprečju.

Ker je bila stopnja obveznih rezerv zelo visoka je Banco de Portugal obrestovala del rezerv po obrestni meri, ki naj bi obveznikom nadomestila del oportunističnih stroškov. Od maja 1990 do februarja 1991 se je obrestoval le tisti del rezerv, ki so ga imeli obvezniki za obveznosti z ročnostjo nad 180 dni. Tako kot so bili oblikovani trije sistemi za izračun in izpolnjevanje obveznih rezerv za različne institucije, tako so le-tem pripadali tudi različni sistemi izračuna obresti. Različni načini izračunavanja obresti so bili v veljavi le do marca 1991, ko se je centralna banka odločila uporabljati enoten obrazec za izračun obresti za vse institucije in ne glede na ročnost vlog, na podlagi katerih se je izračunala obveznost.

Kazen za neizpolnjevanje obveznosti je bila, da je moral kršitelj položiti na račun pri centralni banki neobrestovan depozit v višini, ki jo je določila centralna banka. Znesek depozita je bil navzgor omejen.

Zaradi sprememb v mednarodnem okolju je centralna banka konec leta 1994 delno prilagodila sistem obveznih rezerv. Glavna sprememba je bila za 15 odstotnih točk znižana stopnja. Nova 2% stopnja je povzročila presežno likvidnost v sistemu, kar je Banco de Portugal rešila z izdajo vrednostnih papirjev (CD-jev). Stopnja je bila, tako kot že prej, enaka za vse institucije, poleg tega se tudi ni spremenil sistem nabora institucij kot obveznikov za obvezne rezerve. V osnovo so se poleg obveznosti, ki so se vključevale že pred tem, vštete tudi obveznosti v domači valuti do nerezidentov, obveznosti do podružnic off-shore centrov (na Madeiri in otoku Santa Maria) ter vladni depoziti. Vključene so bile še nekatere druge obveznosti, vendar pa tudi izvzete nekatere, ki so bile po prejšnji metodologiji vključene. Obvezne rezerve se po novi metodologiji niso več obrestovale.

5.6. Grčija

Instrument obveznih rezerv je bil v Grčiji pomemben mehanizem za doseganje ciljev denarne politike, politike deviznega tečaja in tudi bančnega nadzora. Poleg njegove "večnamembnosti" je za instrument značilno tudi njegovo razmeroma pogosto spreminjanje ter množica izjem.

Zlasti od sredine 1990-tih dalje so bili za Grčijo značilni veliki kapitalski prilivi, ki jih je centralna banka med drugim sterilizirala tudi z obveznimi rezervami. Tako je bila osnova razširjena na skoraj celotno pasivo bank ter tudi na nekatere izvenbilančne postavke. Z obveznimi rezervami oz. neobrestovanim depozitom pa je centralna banka tudi penalizirala presežno kreditno aktivnost bank. Povečevanje vloge obveznih rezerv se je kazalo tudi v povečevanju stopenj, ki so se od leta 1994 do 2000 povišale z 8% na 12%. Po drugi strani pa je sistem dopuščal veliko izjem. Med obveznike ni bila uvrščena poštna hranilnica ter specializirane banke za nepremičninsko financiranje. Iz osnove pa so bili izvzeti tudi depoziti v tujem denarju v lasti delavcev v tujini in ribičev.

Poleg obveznih rezerv grška centralna banka predpisuje (še vedno, z znižanimi stopnjami) obveznost, da banke del zbranih sredstev v tujem denarju položijo kot vlogo v tujem denarju pri centralni banki. Stopnje so bile visoke in tudi zniževanje poteka zelo počasi, tako da je veljavna stopnja še vedno nad 50%.

Obvezniki so izpolnjevali obveznost s sredstvi na računu rezerv pri centralni banki. Pri tem je bila dovoljena uporaba sredstev za izvajanje plačilnega prometa med dnem le do višine 15% obveznosti, 85% pa je bilo "imobiliziranih".

Prehod v ureditev, ki velja v EMU, je bil izveden zelo hitro. Večji del prilagoditve je bil julija 2000 izveden v enem koraku (odločitev o vključitvi v EMU je bila objavljena junija). Za nevtralizacijo presežne likvidnosti zaradi znižanja stopenj so banke pri centralni banki vezale depozite z ročnostjo 6, 12 in 18 mesecev, obrestovane po izlicitirani obrestni meri glavnega refinanciranja pri ECB.

VIRI IN REFERENCE:

BIS: Statistics on Payment Systems in the Group of Ten Countries. February 2000.

BIS: Payment Systems in EC Member States. 1992.

ECB: Blue Book: Payment Systems that had Applied for Membership of the European Union. 1999

ECB: The single monetary policy in Stage Three: General documentation on Euro system monetary policy instruments and procedures. November 2000.

IMF: Instruments of Monetary Management: Issues and Country Experiences. 1997.

National Bank of Hungary: Monetary Policy in Hungary. May 2000.

Priloga: PRIMERJAVA OBVEZNIH REZERV MED SISTEMOM ECB IN SLOVENIJO

	ECB	SLO
Glavna funkcija	Stabilnost kratkoročnih obrestnih mer	Varovanje likvidnosti bančnega sistema
Obvezniki	Kreditne institucije in njihove podružnice iz bančne direktive 77/780/EEC Možnost izvetja določenih institucij na nediskriminatorni osnovi	Banke, hranilnice in HKS
Osnova in stopnje	V osnovo se štejejo vloge, izdani dolžniški vrednostni papirji in vrednostni papirji denarnega trga, opredeljeni v uredbi ECB 2819/98, v evrih in drugih valutah. Pri tem so izvzete obveznosti do drugih obveznikov, ECB in NCB. Iz osnove so izvzete naslednje obveznosti, opredeljene v uredbi ECB 2819/98 (stopnja 0%): vloge z dogovorjeno ročnosti nad 2 letoma (postavka 9.2c), vloge na odpoklic z odpoklicem nad 2 letoma (opomba pri postavki 9.3b, repoji (postavka 9.4), dolžniški vrednostni papirji z originalno zapadlostjo nad 2 letoma (postavka 11 c). Splošna stopnja obveznih rezerv je 2%.	V osnovo se štejejo vpogledne vloge, vezane vloge, vloge na odpoklic in z odpovednim rokom, sredstva, pridobljena z izdajo vrednostnih papirjev, prejeta posojila od pravnih oseb, razen od bank in hranilnic, prejeta posojila od prebivalcev in druga sredstva. Razredi ročnosti in ustrezne stopnje: od 0 do 30 dni - 12%, od 31 do 90 dni - 6%, od 91 do 180 dni - 2%, od 181 dni do enega leta - 1%, nad enim letom - 0%.
Obveznost:		
obdobje izračuna	Zadnji dan preteklega meseca	Od 22. v preteklem do 21. v tekočem mesecu
izračun	Zmožek stanja osnove na zadnji dan preteklega meseca in stopnje. Vsak obveznik od izračunanega zneska odbije 100.000 EUR. Obvezniki, ki poročajo konsolidirano so upravičeni do odbitka le kot skupina.	Vsota zmožkov povprečja stanj posameznih razredov v obdobju izračuna in ustreznih stopenj.
Izpolnjevanje:		
obdobje način	Od 24. v preteklem do 23. v tekočem mesecu Povprečno stanje na računu rezerv pri NCB konec dneva v obdobju izpolnjevanja mora biti najmanj enako znesku obveznosti.	Od 27. v preteklem do 26. v tekočem mesecu Povprečno stanje na računih rezerv pri BS konec dneva in gotovine v blagajni v obdobju izpolnjevanja mora biti najmanj enako znesku obveznosti.
posebnosti	Izpolnjevanje obveznosti prek posrednika ob privolitvi ECB Konsolidirano poročanje več obveznikov v isti državi ob privolitvi ECB	Dnevno stanje na računih rezerv pri BS mora dosegati vsaj 50% obveznosti iz preteklega meseca.
Obrestovanje	V višini obrestne mere za glavne operacije refinanciranja ESCB (main refinancing operations), do višine obveznosti	V višini 1% sredstev na poravnalnem računu, a le do višine obveznosti
Poročanje	Obvezniki poročajo podatke o osnovi v okviru poročanja statističnih podatkov v skladu z uredbo ECB 2819/98 enkrat mesečno, male denarne institucije pa četrtletno. Podatki se uporabijo za izračun obveznih rezerv in denarnih agregatov.	Obvezniki dnevno na podlagi začasnih podatkov poročajo: stanje gotovine v blagajni in stanja vseh razredov osnove, kar služi za tekoče spremljanje izpolnjevanja obveznih rezerv in likvidnosti bank ter izračun denarnih agregatov. Obvezniki mesečno na podlagi končnih knjigovodskih podatkov poročajo: povprečna stanja razredov in podrazredov osnove za obvezne rezerve v obdobju izračuna, izračun obveznosti obveznih rezerv, obveznost obveznih rezerv in izpolnjevanje po dnevih.